

УЛУСЧУ КОНТРОЛЬ АРНЫ

АКТИВ-БИЛЕ

Бистид «Чыраа-Бажы» совхозта улусчу контроль бо-лутуу кварталдан тургускан план өзүгөрү ажалдап, актив-тиң күжүгө дайын турган ре-й, хыналдаларын чорутку-дай.

Бо чылдың тос айларында үш рейдини планга ажалдап, чакыч чер ажалдарында, малга чөм белеткелерин үе-инде ситенчилерге аш-чөм хандарынагызын байдалын, хой кыргыздарынын үеинде күш-ажылдап күткөсүн сит-тикта-чурумун хайгаарал, хыналда.

Интитини малыга чөм бел-еткелерин үеинде ситенчил-лерин ажалдаарында, чурт-таарында таарымчалыг бай-дал тургустунган бе, аш-чөм, культурулук дыптангыла-биле хандарында кыргыздар дээрин хынал, үш салбыр-нык бригадаларын, «сиген шадерини эргези бис. Брига-даларда ажалчыларын» ажал-тур, амдылар ханды-рылганы эки, спортчу, оон-нар херексидеринден шы-дыраа, бөмбүк ойнап, хөтөл-гөн.

КУРУНЕНИН САГЫЛГА-ЧУРУМУН ХАЖЫТКАНЫ ДЭЭШ

Дуаагадалар чажырганы болган сан-хөм сагылга-чуру-мун, көржымы-биле хажытка-ны, дэш Тыванын «Ростек-сидатор» салыр баазасын директор В. И. Дерягинага болгон хой бургалары Л. К. Ахматовга Кызыл хоорайнын улусчу контроль комитети шыгын догудула хулаздын, директорун бугун чартык ай-нын шалыны — 297 рубльди, кол бургаларыны база бугун чартык айны шалыны — 261 рубльди тирткэй, оны республи-ка (РСФСР) бөлжөжөчө орунга кылдыр киргериш шинтирээ.

Албан-дуаагадан ол кижил-ер шыгын хөмөгө чүд дэш оонашканырлар? Ону тайылбырлар-биле бо төөгү-гө холбашкан кижилерини ат-тарын ажалтаалынар. 1980 чылдын ноябрыда баазанын № 3 кылдыгына инвентариза-ция чорудуп турда оон эрге-лекчизине Л. С. Коженикова, малакчизинге А. В. Ва-сильева, комплектектвизине Т. И. Бившева олар ажалдап турган чүвө иргин. Инвенти-ризация түншөйлөп 1500 рубль түнүп дуагаала илгер-жет, Инвентаризация хажы-жисер тургаларында нечө-оогура дуагадалы 128 рубль кылдыр көргөжөк, артык түнүп чажыргыкан чүвө-ир.

Директор В. И. Дерягина-ны, кол бургалары Л. К. Ах-матовны тайылбыр-биле ал-дыр, ажалтаалы Л. С. Коженикова, А. В. Василь-ева, Т. И. Бившева олар ма-гизинерден боттарын ал-ган инвентаризация баазага эгизил, чамачыны акша-биле-дэа тө-лөм-болуу дег. А шындык инвентаризация, акша төлөм дугайында калдык-дэа, доку-менттер боттаал, хажы-жисер тургаларында нечө-оогура дуагадалы 128 рубль кылдыр көргөжөк, артык түнүп чажыргыкан чүвө-ир.

Директор В. И. Дерягина-ны, кол бургалары Л. К. Ах-матовны тайылбыр-биле ал-дыр, ажалтаалы Л. С. Коженикова, А. В. Василь-ева, Т. И. Бившева олар ма-гизинерден боттарын ал-ган инвентаризация баазага эгизил, чамачыны акша-биле-дэа тө-лөм-болуу дег. А шындык инвентаризация, акша төлөм дугайында калдык-дэа, доку-менттер боттаал, хажы-жисер тургаларында нечө-оогура дуагадалы 128 рубль кылдыр көргөжөк, артык түнүп чажыргыкан чүвө-ир.

Бо баазада сан-хөмүн чу-румун каржымы-биле үрөш өскө-дэа фактылар улусчу контроль комитетинде кирген ме-дэа бугулар чоруткан ол хыналдадан илгерин. Чижэ, баазага чадуркуу кылдыр 1979 чылдын октябрында В. А. Мельниковту, 1980 чылдын июльда — А. И. Цукерманни, 1983 чылдын июльда — Гле-бовту хулаз алган чүвө иргин. Херек кырында мындак килер баазага ажалдавал-дэа. Интитини-биле 12440 рубль 14 көпөк түнүп шал-мыны меге кижилер аттарн тудуп талзын. Директорун болгон кол бургаларын та-йылбыр-биле алдыр, ол ак-шын ажалдап турар чадур-кууларын шалыныга не-мөй төлөп берген дэш.

База бир чижэ, Бо чылдың марттан эгелеп баазанын кол бургаларыне пенсонер Н. К. Покосина ажалдап берген, ду-жаалада оны калашык кыл-дыр күлөзгөн алган. Ажалдап турган үеинде Н. К. Покоси-на пенсонерин-дэа, шалыны-да бирүр алган. Пенсони-ны 75 жашуу орунуга 100 хуу кылдыр шын эвс талзын шалыныда күрүгө 153 рубль 97 көпөктей материал-ды коргаларын чедирген.

Хыналдадан илгерин база бир хажымышы — күш-ажылды адуружыларын ба-рымдалаан, ажалдап кылы-рышты раскелген болгон нормаларын барымдалаалы.

Л. АЛЕКСЕЕВ

Кадик камгалал министр-ствоуна улусчу контрольду кол бөлүндө 15 кижини ха-ра туткан. Оон удуручуу хоочун коммунист Светлана Афанасьева Минусовка бөлү-тү үш чыл удурут келген.

Энир чылын контролдерини школарын мыда ажиткан. Школада 100 ажит кижэ өө-рөтүп турар. Олар ийи айла берип катан кичээлдер. Орта партияны хыналданын ленин-чи принциптерин, аш-чөм блоктарын хынаарынын арга-лары, энмер ажиталык бол-гаш шыгжамыры, санитарлыг негелдерин болгон өскө-дэа чүдлерин хайгылчыларга өөреткен.

Улусчу контролдерини кичээлдеринде хой-хөй объек-тилер кирип турар. Оларга № 2 эмнеде, республиканын болгон хоорайнын санитар-индемология станциялары, стоматология поликлиниказы, онкология болгон вендисан-серлер, суд-медицина экспе-ртизаны, Медеутикан эргелте, уруугар бажымы болгон өскө-дэа эмнеде чердери хажы-жир. Үтүндө эмнедери хажы-жир нарын, хой талзын.

Чонун медицина ханды-рылганын экижидер, ажал-ларга уаур профилактика ажалын күштелдери, албан, организация чердерини сан-

ӨӨРЕДИЛГЕЗИ АЖЫКТЫГ

тап байдалы чергелит айт-ырыдарже контролдер улус кичээлгеини салган. Ай сан-мын бир хыналданы чорудуп, оон түншөйлөп бөлүктү ху-ралдарын чугаалажып тур-ган. Хыналдалар оондэа ха-на-солунарын үндүргүлэи.

Күш-ажылды сагылга-чу-румунга хажымышкан рейди-лерини каш уада чоруткан. Ты-ва, АССР-нин Кадик камгалал министрствоууну чаным, да Медеутикан эргелтеде күш-ажылды сагылга-чу-румунга хажымышкан хынал-даны чоруткан. Оон түншөйлө-дө 3 чолууна шалылардан кызыткан. Чолууларда А. Н. Кафанов биле Г. Г. Карпенко оларын шалызын кыжы үе-же чылдаган чөк ажал шакы-үскени дэш шилчткен.

Шак мында хыналданы он-кодипсерге чоруткан. Бо эмнеде арыт-шөвөр талзы-биле эки болган. Бычалан-дэа техниктиг ажалдакчылар ара-зында аргалаар, ажалында хажымысала чөк кижилер бар. Санитаркаларын ажалдан үнөп-кирер чоруп хой. Хынал-даларын оон дарый хөмөгө-

лер алдыган.

Сагылга-чурум № 2 эмне-деге ам-дэа чогуур денелге чөтпезин хыналдалар илгер-шөүт таарышпас. Эрт айы-лында уаур болгон техника-нын айымл чөк чорупу кызы-рар ажалдарын чамдык эм-неделерде эки организанды.

Интитини-биле эмнеделерде кадрлар чедиреин турар. Стоматология поликлиника-зында 29 эмч сестразы, 17 санитарка херек турда, мыда 15 сестра, 8 санитарка ажал-дап турар. Ортопед кабинет-динде 21 кижэ орунуга күлө-5 техник бар. Бычангаш олар четтикпей турар. Кадрларын ажалга бажытканын ажал-тырын эч чугула болуп эрт-пышаан.

Улусчу контроль бөлүндө организация болгон информа-ция, эмнеде, чөмөнчө, ажалчы чонун чагаалар болгон хомудалары-биле ажалдаар, социалист өнү-хөргөн камгалаар талзы-би-ле 5 сектор бар. Оларын ком-мунист В. В. Семенов, Т. Н. Иргит, Т. М. Парушина, Н. Д. Ширинина, Д. Ф. Колупез

нелелер өй-шанда дооскай. Стоматология поликлиниказы тар болгон физикабинтерде безин рентген салып кааны шуут таарышпас. Эрт айы-лында уаур болгон техника-нын айымл чөк чорупу кызы-рар ажалдарын чамдык эм-неделерде эки организанды.

Интитини-биле эмнеделерде кадрлар чедиреин турар. Стоматология поликлиника-зында 29 эмч сестразы, 17 санитарка херек турда, мыда 15 сестра, 8 санитарка ажал-дап турар. Ортопед кабинет-динде 21 кижэ орунуга күлө-5 техник бар. Бычангаш олар четтикпей турар. Кадрларын ажалга бажытканын ажал-тырын эч чугула болуп эрт-пышаан.

Улусчу контроль бөлүндө организация болгон информа-ция, эмнеде, чөмөнчө, ажалчы чонун чагаалар болгон хомудалары-биле ажалдаар, социалист өнү-хөргөн камгалаар талзы-би-ле 5 сектор бар. Оларын ком-мунист В. В. Семенов, Т. Н. Иргит, Т. М. Парушина, Н. Д. Ширинина, Д. Ф. Колупез

улуртуп турарлар. Оларын аразында эмнеде болгон чөм-неинде секторлары эки ажалды.

Ажалчы чонун чагаалар болгон хомудалары-биле ажалды талзы-биле сектор үнүшүкүп сайгаргыны кылган. Чагааларга кыска хуусада харыны берип ту-рар. Урелген продуктулар са-лып турар дугайында Бай-Хаак суурнуу журттакчыла-рынан келген чагааны хы-наарга, фактылар бажыткан-тыган. Районуну кол санитар-эчизи И. И. Мазуркин ол дэш догудукан. Ол-дэа район-дан чонга стоматология дуа-гал багай чедир турар. Ду-гайында чагааны кыл-дэа хыналда чоруткан, тускай ду-за чедир бригадалын үнүш-күнү организанды.

Хайгылчыларын өөредил-гезин бо чылды база үргүт-чүлөү. Өөредилгени организан-даан соонда хыналдалар дэ-штин алпарган деп, бөлүктү удуруткуузу С. А. Минусова чугаалап турар.

А. ХОВАЛЫГ.

Ю. КОСАРЬКОВТУН ФОТО.

ТУРБУШААН

Бо айтыры ам талыг-ла чеди чыл шинтирелтирил тур-гар. Хуусаа уада-дыр, чуга-аа чогуу чуну дугайында ирси ол деп айтыры туре-тунуп келир чадаас. Чунар-бажы тудуруч дугайында айтыры-дыр иш. «Алааш-кыны үш чыл мандар» дэш болгай, а бистиинде ол чеди чыл чеди берген. Салбыра чунар-бажы ажиттыгарын иш чеди чыл мандар турарымы бо.

Жаанов аттыг совхозтук Халчук салбырында чеди чыл мурчунда талган салган бо чунар-бажынын тудуу доо-зубаан, ара кайгыжар деп дорт чугаалап болур. Бо чыл-дын шон ээрби ишде бол-ган хураага база ол тудуу дугайында чугаа болган. Сов-хоз директору ажаа «Чеди ай-нын бирдеде тудуу доостур» деп харын берген. Ам каш айны Октябрь. Алаашкын куре берген.

Ам көр болуучарза, тут-тунуп турар ол чунар-бажы-нын дэжирини калып кылы-тары төтөсчөткөткөн калган. Чеди чыл тудуп келген, оон түншөйлөп көрөккө кайны-боор. Тудуруч саадал турар, рини чылдаганы чогуу чү-де иргит.

К. КЫРГЫС.
Улус-Хем район.

Тускай дыңдагылар

КОМИТЕТТЕРДЕ

ЧАДААНА

«Искра» совхозта интитини малын камгалалы канчалар организанды турарын дугайында хыналданы түншөйлөп районун улусчу контроль комитетинде чуга-алап көргөн.

Совхозтук удуруткуулар болгон мал ажалынын специа-листери интитини малын камгалалын чогуу ден-нелге чедир чорутпай турары хыналдадан илгерин. Мал ба-жынын чидиринден болгон өлүп-хоранымдан совхозтук карылгазы өзүп турар. 1983 чылдын январь 1-ини меззин-биле совхоз күрүгө 43430 рубль өрөлгөн болгон. Совхозтук күрүгө өрөз өрткөн чылдың бо үзүндө 7309 рубль өскөн.

Сентябрь 1-ини мал өткөдүнү меззин-биле алдыга сов-хозтук 49 хойкузу, ишек каларчымы 25 рубльден 8520 рубль-ге чедир күрүгө өрөлгөн.

Мал үндөү совхозта чөтпес. Маалык саналганы ай сапында буу-бурмыдаал чорудуп турар. Совхозтук дирек-циямы, мал ажалынын специалистери, бухгалтерия аппара-тынын ажалдакчылары чөткөн болгон санчыгатынган ма-мал буруулап кижилерден талеттер ажалды чөткөп чорут-кан. Маалык саналганынын үзүндө чамдык малчылар чөт-пестерин болур. Чөткөстери ол дораан чалдыган, орун тө-лөткөп туржун, малчыларын «төлөт» бис» дэш сөстө-ринге буурун, өткөткө ол чөткөп баштарын бар деп кириш-турганнар. Чижээлөөгө, малын Ооржак Доруг-оол чыл өзүндө бээр чеди хойну санчыгадан. Хураган каларчымы Монгуш Николай чамгыс август айла-ла 23 хураганын ос-кунган.

Улусчу контроль комитетини комиссияны ишек каларчы-лары Оттук-оол Монгуш биле Бопушка Сарыларын колан-нарын саап көргөн. Сарыларын коландында 30 хире бы-заалыг ишек бар болгон. Бызаалыг ишектерин фермаже шил-чөткөн болгон. Бычангаш совхоз ол ишектерден сүт ал-бан-дыр.

Совхоз дирекциянын, специалистерини контроль чөк чоруп ажалтап алган, ишек каларчылары усаалыг ишек-терин уксаа чөк, эвэш денялж ишектерге орияп турар. Мурнунда зоотехник турган Михаил Оон малчыларга сов-хозтук саар ишектерин тударын чөткөпөп турган болгон. Бо хүннерде чеди малдын совхоз илгерин саап ижир орап.

Интитини мал бажынын камгалалын багай организанды-нан, мал ажалында өтөч-үчтүгү суларатканы дэш «Искра» совхозтук директор В. А. Кууларын районун улусчу кон-троль комитетини хуралы шыгын догудукан.

САМАГАЛДАЙ

«Тыва септеге туду» трестин Саматагадайла септеге-туду учагосту бо чылдың өрткөн айларында чурттага ба-жынаарын ажалдага кижилерини планын күткөспөз.

Чурттага бажынаарын септен турар усаа айма хөй не-мөй бижилегин кылгаш, оон күсөли-биле планын 180 хуу күткөспөз. Учаско 12 квартираны септээр укжурат, аяла 12,7 муң рубльди чарыдаары планнатынган. Бажынаарын ханазын чугаалаан, шалазын буудал боордан башка өскө септелгелерин кылгаш, аяла интитини-биле 1178 рубльди чар-ыдаган. Чамдык бажынаарын оон чурттакчылары боттары чугаалаан болгон буудал. «Капитал септеген» шак мында арга-биле 10 квартирга чоруткан, орта 16517 рубльди үндүргөн.

Туду учагостуну чамдык харысалгалыг ажалдакчыла-ры боттарын эрге-дуаалаан ажалтап алган, капитал септеге үндүрүр укжурат аш-хөргөн биле хуула гараж-тарын, чунар-бажынаарын тудуп ал турган.

Күрүн меделеп, немөй бижилегин кымын турганы дэш септеге-туду учагостуну начальниги К. Ч. Оюнуу ажа-лындан хостан.

ШАГААН-АРЫГ

«Күш-ажылдын хосту» совхозтук Чодураа салбырында мал чөмнөри тараан шөлдери багай ажал-тежөө, камгалат турарын көргөш, улусчу контроль бөлүктүн кечигинери бу-руулап кижилерин хөмөгө алдырн районун улусчу контроль комитетинде дыңнаткан.

Хынал көргө ажиткан фактылар шын болган. Мал чөмнө тараан шөлдө алыччү баш чедир мыншын болгон малды олардадып турганы илгерин, оон уламдыдан планга көрдү-гөн дүжүдүн чедир алаан, азы 1500 центтер ситен чөткөз.

Бо айтырыгы районун улусчу контроль комитетини хуралына чугаалажы көргөш, даандырган ажал-хөргөн харысалага чөк чоруп дэш салбырын өргөткөн М. Д. Доржуканни, бригадир Чалбааны догудукан. Оларын бир-бир айла алыр шалычарын кызырын шинтирээ.

«Чыраа» биле домей болду. Ажал шакы төмөй бөзгө. Ажал хураа кыла каапкан. Ажал-ла изиргетин. Артында-ла сүт дөп дүштүм. Шинтир үнгөн, чидини канчаар. Шинегейдеп турган мышак. Үш-ле шак дэш өөрүм мени унаур-дэа чыгымы болду. Сүмү алган догудуктар. Чөткөшөлөс арга-дэа чөк. Шиниүчүлө ол күштүг. Шугаунири чугула-дыр.

Д. ООРЖАК.

МИНИСТРИН
МЕДЕГЛЕЛИ

